

Silvije Strahimir Kranjčević

MOJ DOM

Ja domovinu imam; tek u srcu je nosim,
I brda joj i dol;
Gdje raj da ovaj prostrem, uzalud svijet prosim,
I... gutam svoju bol!

I sve što po njoj gazi, po mojem srcu pleše,
Njen rug je i moj rug;
Mom otkinuše biću sve njojzi što uzeše,
I ne vraćaju dug.

Ja nosim boštvo ovo - ko zapis čudotvorni,
Ko žića zadnji dah;
I da mi ono pane pod nokat sverazorni,
Ja past ću utoma.

Ah, ništa više nemam; to sve je što sam spaso,
A spasoh u tom sve,
U čemu vijek mi negda vas srećan se je glaso
Kroz čarne, mlade sne!

Kroz požar, koji suklja, da oprži mi krila,
Ja obraz pronijeh njen;
Na svojem srcu grijem već klonula joj bila
I ljubim njenu sjen.

I kralje iznijeh njene i velike joj bane,
Svih pradjedova prah,
Nepogažene gore i šaren-đulistane
I morske vile dah.

... Ja domovinu imam; tek u grud sam je skrio
I bježat moram svijet;
U vijencu mojih sanja već sve je pogazio,
Al ovaj nije cvijet.

On vreba, vreba, vreba... a ja grlim mukom
Na javi i u snu,
I preplašen se trzam i skrbno pipam rukom:
O, je li jošte tu?!

Slobode koji nema, taj o slobodi sanja,
Ah, ponajljepši san;
I moja žedna duša tom sankom mom se klanja
I pozdravlja joj dan.

U osamničkom kutu ja slušam trubu njenu
I krunidbeni pir,
I jedro gdje joj bojno nad šumnu strmi pjenu
U pola mora šir!

Sve, cvjetno kopno ovo i veliko joj more
Posvećuje mi grud;
Ko zvijezda sam, na kojoj tek njeni dusi zbore,
I... lutam kojekud.

Tek kad mi jednom s dušom po svemiru se krene,
Zaorit ću ko grom:
O, gledajte ju divnu, vi zvijezde udivljene,
To moj je, moj je dom!

RADNIKU

Amo ruku, bijedniče, podaj sada,
Amo ruku, žuljeve da ti mučne
Moja usna drhtava pri tom vidu
Poljubi srčno!

Izjav suda, kojim nas nebo kivno
Za grijeh prvi u raj u prvom prokle,
Na tih žuljih, krvavih na tih brazdah
Upisan viđam - -

Sve, oj, patnje, kojimi rod je ljudski
Boj vojevo veslajuć k cilju svomu,
Sve te jade povijest tebi samo
Skleše o čelo!

Vijekom mučen, izmučen nikad - stojiš
Ko spomenik, po kom je vječna ruka,
Pero svoje umaćuć nam u suze,
Pisati stala

Naših jada bezbrojne duge liste,
Našeg žića krvavih priča jato,
Naše boli uzdahe, poput vihra
Svemir što pune.

Takav stojiš - isklesan kao mramor,
Il se misliš do Boga vinut tajnog,
Pa mu s glave skinuti krunu, vječnog
Vladanja znamen!/?

Na njoj kušat, ne bi l' u magli onoj,
Što mu s čela omagli plamno zlato,
Čitat mogo buduću sudbu svoju,
Što li te čeka!?

Ali miruj! ne znam ti kakva nebom
Krvca struji - meni se modrom kaže!
Zemlje drž' se - tuj si mi sijao znojem,
Tuj ti i žeti!

Pa mi pregni, žuljne si dlane protri,
Znajuć dobro: čovjek da pravi ti si,
Kralj i care s prosjakom da su bijednim
Braća jednaka!

Nema druge - žena nas sviju rodi,
Jednim prahom otekla noga gazi,
Kud i carska zlata se kola vrte...
Svi smo jednaki!

Dok nad svimi jedno se nebo penje,
Dok nas na svijet rađaju svih bez krune,
Dok se isti kroz kosti vlače crvi - -
Razlika gdje je!?

Ustaj, brate! predsude neka padnu!
Vijek to pita, prosvjeta pravo traži,
Ustaj, brate, žezlo će strunut prije
Drenova štapa!

Pa kad jednom uz druga družu prođe
Miran, svijestan, slobodan i bez straha,

A da ropski ne bude sagnut moro
Poštenih pleći -

Tad će Bože rajskog sa svojeg visa
Smijeh sa lica, patniče, odat tebi,
Pa će šapnut: »Savršen sada svijet je,
Radnik ga stvori! «

Stoga amo, junače, podaj ruku,
Da ti na njoj žuljeve one krvne
Svomu čelu pritisnem, ko pobožnik
Svetačke moći!

Pa mi spoznaj: željezo kuda uz znoj
Marno pade, tuda čudesa niču!
Ti si pozvan svim nam budućnost stvarat,
Ajd - pa ju stvori!

ELI! ELI! LAMA AZAVTANI?!

Na Golgoti je umro - a za kog je izda'no?
Je l' pala žrtva ova il kasno ili rano?

Na Golgoti je umro i svijet za to znade,
Al od te žrtve davne još ploda ne imade.

A krv je tekla mnoga i srce tu je stalo,
Što nikad nije više onako zakucalo...

I vjekovi su prošli daleki, strašni, crni,
Osušila se krvca i suha još se skrvrni.

Prošetala se povijest u sramotničkoj halji,
I što smo nebu bliži, sve od neba smo - dalji!

Na Golgoti je staro prelomilo se drvo,
Pokradoše mu čavle - i to je bilo prvo!

U ime čovječanstva i bratstva i slobode
Počeše krvno kolo da bezbožnički vode - - -

I derala se družba od gadne strasti pjana;
Mi ubijamo, Bože, sve zbog Tebe - Hosana!

Na Golgoti je mrtvo i vjetrić tamo tajni
Tak cvili: Eli! Eli! lamâ azâvtani?

A pokraj krvi davne i ispod drva suha
Sve milijuni vapore: O pravice, o kruha!

Da ukidoste ropstvo, i cirkus i hijenu,
Pa odvedoste ljudstvo u kršćansku arenu!

I tu u sjajnim ložam, u zlatu i u slavi,
Pod vijencem i pod mitrom na debeloj si glavi,

Zapremili ste i vi i vaše gospe bijele
Na pozornici svijeta sve najprve fotelje!

I gledajte u igru od bijede i od jada,
Gdje čovječanstvo mučno ko On pod drvom pada!

I tamnice o crne, gdje mnogi plač se gubi,
Kad takovi su ljudi: il umri ili ubi!

I djevojčice gole, a ispred sita suca,
Ah, imale bi obraz, da nemaju želuca!

I sramotu i bijedu i uvrede i varke
I uzdahe i laži i mnoge suze žarke.

A usred bare ove, gdje trovna gamad pliže,
Uzvisilo se drvo i Hrist se na njem diže.

I gleda, gdje su ljudstvu sve gori crni dani,
I plače: Eli! Eli! lamâ azâvtani!

Badava gordo kube i mramor Panteona,
I papuče od zlata i orgulje i zvona!

Badava tamjan mnogi i ponosni oltari,
Badava alem gori na kruni i tijari!

Ah, Golgota je pusta, i vjetrić tamo tajni
Tek cvili: "Eli! Eli! lamâ azâvtani?!"

EXCELSIOR

Ko zvjezdani šuštaj plašta silnog boštva, što se nosi
Kroz svemirske bezdni tajne - tako tvoja miso brodi,
O, ponosna ljudska glavo! Okrštena u slobodi,
Niti moli, niti prosi.

Ona znade, da je sila. U skučenu, krhku tijelu
Sunce li je, što će doći? Ah, u svetoj trzavici
Svoj je oltar i svećenik - posvećenju u izbici
Sebe štuje na propelu.

Iz Ereba, iz prokletstva ko heruba poziv nova
Vodi ljudstvo, da juriša na zaprte rajske dveri,
Gazi kostur vijekova i kud žarke oči peri,
Sipa svijetlo blagoslova.

Drskom rukom naprijed kaže - uvijek naprijed, naprijed
samo,
Poput groma grmi: Umah otvarajte vrata širom!
To je za nas, što smo trgli uvis s bunom i nemirom,
Otvarajte, ne čekamo!

I ona će silom ući, a svevidni Duh će reći:
Dobro došla, kćeri moja, de iščupaj korov gusti,
S neshvaćene što mi misli posijaše vijeci pusti,
Dok stadoše tamjan žeći!

Takovu te vidjet htjedoh. Kasno li te sudba šalje!
Dosadno mi bje bez tebe - otkako se svijet vrti,
Pokornički tromi psalam pepelom mi uši brtvi:
Ah - sad pođi sumnjat dalje!

MOJSIJE

"... Izvedi narod moj; o Gospode,
Izvedi ga iz ropstva zlopatna
I skini mu sa vjeđa pospanih
Još onu mreću tvrdu, zlokobnu,
Što zastire sad oči njegove!
Spomeni se da ropstvo nemilo,
Ko teško ono stijenje nadgrobno,
Na leđima mi tlači bratskijem,
I da nam ljuti naši krvnici
U utrobama djeci sudiše!
O, smiluj se, silni Jehova,
Prokuni kletvom krvne silnike
I spasi narod moj, o Gospode!"

- A luda želja! da, al ljudska jest!
Da kunem kletvom krvne silnike.
Da bijem narod, a zbog naroda,
O, stvore moj?! A zašto da bih ja
Zbog jednog stvora drugi kido stvor?!
Gle zapad tamo, istok amo gled'
I sjever ondje i ovuda jug,
A sve sam ovo napunio ja
Života klicom, svim je mio vijek
I svačije je pravo disati.
A ti tražiš, sam da pogazim
U prirodi mi zakon najveći!
Al da je tebi stati onamo,
Početak gdje je mojem pogledu,
Tad vidio bi, što je sićušna

Ta tvoja ljudska, krvna željica.
S visina mojih, ljudski jadniče,
Jednako mal je piramidâ rt
Ko rov, što neznan izbaci ga krt,
I bespomoćna sve je natega! - - -
"Nedohvatni su sudi, Gospode,
U kojima se nama pojavljaš,
I zakoni su tvoji vječiti,
A da bi crv tvoj mali, sićušni,
Sa stožerima tvojim drmao.
Davnina mrkla prošlost zastire,
Otkako si u svojem Edenu
Iz zemlje prvog stvora izveo,
Udahnuo mu dušu besmrtnu,
Al to bi mrva s tvoje mrvice.
I od onda smo svi mi smrtnici
Komadić tvoga bića velebnog,
Pa sve što jesmo - sitni, maleni,
Al tvog smo ipak bića čestica!
I čovjek eto gord sa rodbinstva
Sa vječitijem tvojim iskonom,
O, Gospode, o silni Jehova,
Ponosit diže čelo prevedro
I teži tamo gore nad zemlju,
Gdje meki, svilni plove oblaci
U zlatnom moru zraka sunčanih,
Gdje njegova je duha kolijevka.
Pa, gospode, o, reci, vječiti,
Je l' ljudsko čelo za to stvoreno,
Da u prah pada ropski, kukavno,
I one ruke, u koje si ti
U tajne svijeta postavio ključ,

O, reci, jesu l' tako slabašne,
Da nijesu vrijedne s tobom, Gospode,
A u čast tvoju, vladu dijeliti?
O, klanjam ti se, silni Jehova,
S visina tvojih sve je jednako
Na ovoj maloj, sitnoj zemljici.
Al kod nas ovdje, s našeg pogleda,
Baš ravan nije piramidâ rt
Sa rovinama, što ih diže krt,
I makar da je sve to natega!
Već pomiluj mi, silni Jehova,
Tu ludu, smjelu, ljudsku željicu;
Izvedi narod moj, o Gospode,
Izvedi ga iz ropstva zlopatna
I ne daj, da ti stvor na oblik tvoj
U prahu leži, čelom puzeći!"

- Po riječima te poznam smjelima,
Da imaš krila, koja uzvija
Plamičak sveti, što sam potako
U srce prvog onog čovjeka,
Dok boljim pojmom grlio sam svijet.
O, jadniče, kad prokleh onda rod
I sve, što smrtna žena baštini
Od zagrljaja s muškim plemenom,
Zaboravih u srdžbi pravednoj
Da duh svoj u tom rodu ubijem,
Da utrnem mu onu iskricu,
Što u grud sam mu svetu metnuo
Ko odliku u cijelom stvaranju;
O, neokajna moja pogreško!
Prikratio sam vijek besmrtni,

Al ostade mu plamen iz neba
Ko zapretani žar pod pepelom.
I bude katkad, pa se u srcu
Ko zublja žarka iskra razbukti,
I čovjek teži gore nad sebe,
Gdje meki, svilni plove oblaci
U zlatnom moru traka sunčanih,
Gdje njegova je duha kolijevka
Al bolno - bolno odmah osjeti
U ovoj svojoj gustoj kaljuži,
Da ta mu bara nije tuđa krv,
Al on da nije svojoj hrpi svoj!
I gle - kad tako već je ukleto -
I prokleta će navijek ostati, -
Smilovat ću se tvojoj željici,
Al jao tebi što si želio.

*I tebi baš, što goriš plamenom
Od ideala silnih, vječitih,
Ta sjajna vatra crna bit će smrt,
Mrijeti ti ćeš, kada počneš sam
U ideale svoje sumnjati.*

I prosuo se narod pustarom
Ko oblaci od guste prašine,
Kad zaigraju kolo vjetrovi.
A šta je život - ko i pustara,
A šta su ljudi - ko i prašina,
A nad svim visi krilo udesa
I mota gore, dolje, upored:
I čas se prašak ljeska o suncu
I preljeva se bojom šarenom,
A čas ga eno s blatom smiješana

I neviđena gdje u kaljuži.
Pred silnim ljudstvom gorio je stup
Od crne zemlje pa sve do sunca.
A usred stupa žario se prst
Na ruci silnog boga Jehove.
"Ovuda!" - strašno grmio je glas -
"U obećani rajski Hanaan,
Kud teče mlijeko i slađani med!"
A narod božji gledao je stup
I šapto: Baš ga j' lijepo vidjeti! -
I sigrao se šale svakakve.
Al što se trese gora sinajska
I što to grmi strašnom pustom?
Na hiljade su onaj čule glas.
Razumio ga samo genije,
Po drugi put si slušo osudu:
*"I tebi baš, što goriš plamenom
Od ideala silnih, vječitih,
Ta sjajna vatra crna bit će smrt,
Mrijeti ti ćeš, kada počneš sam
U ideale svoje sumnjati!"*
I kad mu - divu - riječ gromovna
Ko šiljak oštri srce prosjeknu,
Kad okrenu se svome narodu,
Da nađe tamo nade, okrepe,
Al ono narod, božja odlika,
Sagradio si tele zlačeno
I tele slavi, a ne Jehovu!
"... Oprosti, vječni, silni, svemožni,
U naroda je krivi prorok prav
I narodi su djeca velika,

Što lako im je kupit igračke!
Oprosti im, o silni, svemožni,
Izvedi narod moj, o Gospode!"
Nasmiješio se silni Jehova,
Al ima smijeha, kojim sužalost
Nad jadnicima suze proljeva.
I smijeh taj je čuo Mojsije
Iz vatrenoga stupa božijeg,
Što sjajio je ispred naroda
Onuda kud je zemlja Hanaan,
I gdje su preko brda velikih
Na medna polja puti vodili.

Tu navrh brda svijetli genije
Raširio je ruke brižljive.
Ožario ga tračak sunčani,
Ljepotom još ga osu Jehova,
Što geniji ga nose u srcu;
"O, evo tebi, izabran narode,
O, evo tebi zemlje rajevne,
Slobodu svetu tu da zagriš,
Da srećniji ti budu sinovi,
Neg ti uz pune lonce misirske!"

Al stoji svijet - i ko kad krošnjama
Polako stane vjetar zibati,
I sve to jače lišće uzdršće,
A granje onda stane pucati,
O, tako krenu žagor narodom
I ču se s hrpe glupa poruga:
- Aj, to je dakle zemlja Hanaan?!
I zato si nas vuko pustarom,
Da još nam za nju valja strmoglav

Niz ovo gadno brdo srnuti,
Da panemo na hladna ognjišta!
I tko je tebi pravo podao,
Slobodi da nas vodiš silovno
Po svojoj volji - ko na uzici
Od lanaca iz zemlje misirske?!
Probljedio je silni genije
I kroz srce mu ruglo prožignu:
Da, tko je tebi pravo podao,
Slobodi da nas vodiš silovno
Po svojoj volji - ko na uzici?
Tek primio se srca očajno
I dvije mu oči suza zalije.
Još zadnjim trenom vid mu počinu
Na obećanoj zemlji Hanaan,
I glava mu se mrtvo obori.
A gromom grmnu riječ Jehove:
*"I tebi baš, što goriš plamenom
Od ideala silnih, vječitih,
Ta sjajna vatra crna bit će smrt,
Mrijeti ti ćeš, kada počneš sam
U ideale svoje sumnjati!"*

ZADNJI ADAM

Ta ista nikad neviđena usta,
Što nekada su životvorno rekla:
"Nek bude svjetlo!" - to svjetlo bi;
Ta ista nikad neviđena usta
Zanijemila su; krvca, što je tekla
Kroz žile svijeta, smrznu se i susta,
A zemlja bje ko stožer ledeni...
Svjetlonoša se izmorio sijedi
I mrča mu se lice.
Niz zlačane mu nekad trepavice
Za suzom samo suzica se ledi.
Bez smrtne svijeće, bez samrtnog zvona
Mru bozi, svjetlo, vasiona...
- - - Oj, zbogom, Febo! - glasi sa Geje struje,
Oj, zbogom, Gejo! - pozdrav je od Feba,
A nijemi Fatum grdan sanduk kuje
I leden prevjes tke im preko čela.

Mru bozi! Čudno, kako brzo blijede
Te sjeni, što ih strah i varka sprede
Pod Himalajom il na vodi Nilu,
Na pijesku puste, na Olimpu gori
Ko Moloha il čarovnu idilu,
Kad čovjek poče da nebesa tvori,
Da vječni Sveduh nedomašan nikad
Sve čudno se je smješkao kadikad.

Mru bozi - košto magla vrh pučine,
Mru - košto sanja u prozorje mre,
Mru - košto svijest na smrti gine

I s njome ljudske tlapnje sve!
- - - Tek tko se ono potrbuške svija
Na lednoj kori mramorna vedraca?²
Za njime smrt se ko lavina vija,
Da snijegom zadnjeg zasiplje mrtvaca,
A on još diše zadnjim dijelkom pluća
I još se giba zadnjom kapljom krvi;
Božanstva gdje su pala umiruća,
On ne da da se smrvi!

Vrhunci brda, mora i doline
Pod krutim ledom leže izravnana,
A on zar sami grobne sred tišine
Da zadnji bude krajem zadnjeg dana?!
I tko je taj, što živio je dovijek,
Da vidi konac svjetskim mirijadam?
Je l? Bog? Ne, slabi, posljednji je čovjek,
Na odru svijeta izdišući Adam.

I tu je pao! Žile mu se kočē,
I savija se zgrčenijeh šaka,
A suha rebra uporno se boče -
Ah, zraka! zraka! zraka!
I ne će mrijeti; ne će! ne će! ne će!
Nek mriju bozi, vasioni svemir,
Nek mrije sve, al ljudstvo prkoseće
Svoj da'nulo mu nemir.
Pa on je tu ko zadnji od Titana,
Ko zadnji svjetlac prometejske vatre,
Da pita, prije nego smrt ga zatre:
Za čēga ta nirvana?
Buntovnik, mrtve što bogove dira,
I - tužitelj svemira! - -

- - Ah, nekada, što ne vidje mu oko,
Ti bajni luzi - gdje su?!
I tropske palme do neba visoko
I sjajne zvijezde u majskome krijesu
I brze rijeke - ko da biser teče,
I more silno, jedino i samo,
Oblačci laki u zoru i večē,
Gdje su... kamo?

Slavujak mali, mjesečina bajna
I vrela krvca i milje života
I cjelov žarki i još mnoga tajna,
Tajna i divota!
I radost slatka - ta sve raduje se,
I obijest laka - ta sve obijesno je,
Vjekovit blagdan - ta sve miluje se -
Kud je - što je?!

Cijela povijest pokapana krvi,
Jednakost, bratstvo i sloboda!
Da čovjek bude do nebesa prvi,
Da Bogu ruku poda?!
I sve na zemlji, što se rajem zvalo.
A čovjek svojim stvorio je znojem,
Sagradiv carstvo Edenovo palo
O trudu samo svojem?!

- - - Tek vječni led! I žile mu se koče,
I savija se zgrčenijeh šaka,
A suha rebra uporno se boče,
Ah, zraka! zraka! zraka!
Još neće mrijeti; ne će! ne će! ne će!
Nek mriju bozi, vasioni svemir;

U njemu vapi ljudstvo prkoseće
I vječnog duha nemir!
Da pita: kud je, što se rajem zvalo,
A čovjek svojim stvorio je znojem,
Sagradiv carstvo Edenovo palo
O trudu - samo svojem!

Al gle! s daleka sjevera onamo
Na polutnik se silna santa skliže.
Niz led i snijeg prašti amo tamo
I juri sve to bliže.
A na njoj čudnim odrazom se sije
Sred pustog leda ukočeni krst,
Sa Svetog Petra možda il Sofije
Oborio ga sverazorni prst.
Oborio ga pred hiljade davne
Sa gordog visa, s ponosnih kubeta,
I odvlači ga preko puste stravne
Na odar zadnjeg Adama i svijeta.

I zadnjim kretom ruke
On grabi krst, al žile mu se mrznu,
Uz zadnji jecaj samrtničke muke
Tek nemoćno se trznu,
A usna samo ukoči se nijema
U gorki smiješak beznađa i jada;
Na tvrdi led mu mrtva glava pada
Ko pitanje, što odgovora nema.
Tek gorki grč - ko ocjena božanstva,
Na zadnjoj mrzne usni čovječanstva.
I prostro se je izda'nuvši tako
Cijelog ljudstva oboreni lik,

A blijedim noktom, zadnje što je mako:
Napisao je u led - upitnik! - - -

- - Praminja snijeg i pokriva žurno
Taj zadnji znak, što čovjek ga je piso
Ko svjedočanstvo očito i burno,
Na zemlji da je bio i bitiso!
Praminja snijeg, sipa inje gusto,
I silne grude naokolo baca
I krije znak pod noktima mrtvaca,
Sve više nada nj brdo valja pusto:
Spomenik svijetu, što ga više nema,
Do neba gruda ledena, golema!
A pod njom spava kao luda sanja
Sve, što je bilo, da isprazno prođe
Bez glasna traga, dokle opet dođe
Nov kaos mutni do - drugog izdanja!

DITIRAMB

Prekrasan život!
Kaljava cesta ode u maglu -
Digneš li glavu tamo k nebesim,
Past će ti na nos kapljica kiše!
Prirodo majko, - kako je tužno
Gledat te tako mamurna lica!
Kako su dosadne mojemu oku
Haljine blatne,
Maćeħa zemlja što ih navuče
Plešuć uz svirku eterskih sfera
Okolo sunca...
Ah, ko da mari žarki vjerenik,
Što mu se baka dronjcima kiti!
Ta vječni svemir
Na njeg se smiješi,
I na bezbrojne očice bistre
Vječna praznina, djevica čista,
Plamen mu slatkih cjelova pije.
A on je ljubi -
Ljubi i dugim trakama žarkim
Sebi je svija.
I u nijemom cjelovu tako
Vjekovi ginu kano i časak,
Časak ko vječnost - - -

A ja na ovom kaljavom danu
Iz bare ove mislima plijem
Tamo nad oblak tebi, o Sunce,
I vama, tajne pokretne sile,
Svemirski sklade, da vašeg mira
Udahnem tamjan!
Ah, tamo nema varave laži,
Ni suza ni ljudi;
Tamo me talas eterni ziba,
I ja u tihom, opojnom času,
Ne znajući za se, uživam onu
Zaborav slatku, s koje se mrtvim
Otvora nebo.
Gorko je, gorko
Stajat uz odar vlastite volje!
A srce bješe žarko ko svijetlo,
Plameno sunce,
Čisto ko božje biserne zvijezde,
Želje, ko miris otajnog raja,
Da svijet grle, s njime da plaču
I da se smiju s njegove sreće;
Rođen da živiš na krilu lakom
Slobodne misli i da se kriliš
Navijek više - tražeći tamo
Edena kutić, najmanji za se, -
Survaš se onda... u kalnoj bari
Ko stranac gacaš međ svojom krvju,
Ko munja, koju uguši blato,

A ona je mogla da razbija oblak!
Al opet - Zemljo majko, oprosti,
Ako ti gorku rekoh!
Ta ja bih rada, da divna cvjetaš
Ljiljanom pravde, ružom slobode,
Da budeš prvi svemirski alem
I prvi cvijet božije misli!
Kroz duge dane tekla je krvca
Napretku tvomu, zlatnoj slobodi,
A dobro znadeš, kapi kolike
Nikad ti gasna prašina popi!
I suze gdje su i genija smijeh,
Koji su s tvojih premudrih hira
Došli na luda kucati vrata?!
I gdje su drugi, gdje mnogi jadi,
Teži no cijeli svemir - -?!

Al opet,

Majko, oprosti!
Pusti mi samo, iz tvog da skuta
Na tužnu harfu istisnem koju
Iskrenu suzu - dar čovječanstvu.
A kada puknu i harfa i srce,
Onda nam budi mrtvima barem
Majčica bolja, kada zavijeka
Tebi smo samo pastorci bili!

MISAO SVIJETA

In labore requies

Ima vječna zvijezda zlatna - za oblacim negdje trepti,
Ne vidje je smrtno oko, samo srce za njom hlepti.
Srce samo zvijezdu sluti - ideja je vječna, sama,
Adamovo teži pleme k njojzi krvlju i suzama.
Niko ne zna, kad se rodi - možda pravo onog sata,
Kada su se strašnom lupom zatvorila rajska vrata.
I od onda kroz eone: vjekovi su zvijezdu snili,
I od onda kroz eone: oblaci su zvijezdu krili.
U daleko, mutno doba, pod povorjem Himalaje,
Tražile su zvijezdu onu plačne oči drevne raje.
Na pustaram zvali smo ju i po prahu i po kalu,
Polusveti kad su magi bacali nas u peć Balu.
I veliki kad su kralji igrali se piramida,
Što i danas gordo stoje - ko kad nešto krvca zida!
I danas se dive ljudi, gledajući čuda ona,
I debele knjige pišu o veličju Faraona!

*

Sveta bašto Getsemanska, sveta vodo od Kedrona,
Recite mi, gdje je ona tajna zvijezda vasiona?
Po vama su suze pale na iskrene dvije oči
I sva bijeda čovječanstva u njima se posvjedoči.
Popila ih crna zemlja, popilo ih žedno more,

Ostala je pusta priča za dječinke razgovore!
A vječna je suza bila - Njemu samo posuđena,
Od vjekova ljudskih muka u oku mu sakrivena.
Dizale se za njom ruke, one oči pune bola,
Na podnožju Akropole, na proplanku kapitola,
Posred dima barikada zvalo se je njeno ime,
Tražio je staklen pogled ispod noža guillotine...
... Il su lažni ideali, ili laže ovo doba;
Tko će otkrit ovu zvijezdu s ovu stranu našeg groba?

Epilog

... Raslo čedo prenejako i u gladu i u sramu,
Ostavila njega majka, ljudska pravda maćeha mu,
Kad je išlo ulicama, niko njega nije gledao,
Niko pito: da l' je sito neočešljano, suho čedo?
A gospoda sva u zlatu, s odličjima na svom fraku,
Ogradom su oblazila malo čedo na sokaku;
Fine gospe stiskale su nosiće si nježne, male,
Milmirisnom maramicom, kad bi čedo ugledale:
Smrdilo im čedo uljem, smolom, bojom, jelovinom,
Starim gvoždem i kožama i još nekom izmetinom...
I sve tako... čedo raslo, te sad bilo - kako bilo:
Jednog dana sve je gvožđe ovog svijeta pokupilo!
I čekiće i lemeše i sjekire - takve trice,
Nu što grijeh je, dragi Bože: i - topove i sabljice!
U pô polja čedo sjelo pa ko vosak gvožđe mijesi,
I sve raste... raste... raste... glava već mu pod nebesi'!

Pa sa visa, što je viši, neg bi ikad onaj bio,
I sve kad bi Faraune naglavice postavio
I najvišem piramidu po svećenoj metno kosi -
Prtili su drugi kamen, nek ga i on malo nosi -
- Haj, s visoka toga visa, kud se samo sunce penje,
Nasmija se čudni junak i sva zemlja porumenje.
Takva rumen tek se vidi, kad se smiješi zora rana,
Pa naviješta milim stidom osvit novog, ljepšeg dana
Diže desnu junak dobar, preko neba noktom ma'nu,
Oblačine s neba zdera ko hartiju tan-tananu.
A oblaci to su bili crni, teški, ledni, gusti;
Sa zemljice vjekovi ih isparili mučni, pusti!
Pa su krili zvijezdu onu, što ju ljudsko srce sluti,
A ljudske je nijesu oči nikad mogle dostignuti - - -
Ukaza se preko neba ljudske patnje slika cijela,
Svjetlost ju je na nebesa za dan suda prenijela!
Planu zemlja, svemir planu u krvavom, žarkom krijesu,
A sa slika, koda sumpor, vrele suze kapale su.
Kapale su vrhu živih i vrh onih što su bili,
Kroz vjekove što su ljudstvu kaplju po kap krvi pili.
Proklete su onda glave okrenule zemlji lice
Ne mogavši gledat neba: strašne knjige osvetnice!

A vrh svijeta azur drhtnu tamjanovim lakim dimom
Nad bratskijem čovječanstvom i nad zemljom-domovinom!

Glas se začu sa nebesa: Amo k meni, pravde žedni,
Amo k meni, uvrijeđeni, poniženi, gladni, bijedni!

A obasjan srijed svijeta o alat se junak štápi,
- Bogu hvala! muški zbori, briše s čela znojne kapi.
Gledao je pun veselja gdje se zvijezda na njegov smije,
Pa je protro zadovoljno žuljevite ruke dvije.
I podiže čekić teški miškom tvrdom kao kamen.
"Naprijed!" reče, a nebesa namignuše na to: Amen!